



جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی
شورای عالی برنامه ریزی

مشخصات کلی ، برنامه و سرفصل دروس

دوره دکتری تاریخ

گروه علوم انسانی

کمیته تخصصی تاریخ



مصوب دویست و نهمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی

مورخه ۱۳۶۹/۱۰/۲

بسم الله الرحمن الرحيم

برنامه آموزشی

دوره دکتری تاریخ



گروه: علوم انسانی

کمیته: تاریخ

رشته: تاریخ

دوره: دکتری

شورای عالی برنامه ریزی در دیست ونهمین جلسه مورخ ۱۳۶۹/۱۰/۲ براساس طرح دوره دکتری تاریخ شورای عالی که توسط کمیته تاریخ گروه علوم انسانی شورای عالی برنامه ریزی تهیه شده و به تائید این گروه رسیده است برنامه آموزشی این دوره را در سه فصل (مشخصات کلی ، برنامه ، سرفصل دروس) بشرح پیوست تصویب کرد و مقرر می دارد :

ماده ۱- برنامه آموزشی دوره دکتری تاریخ

اختاریت تصویب برای کلید دانشگاهها و موسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند لازم الاجراست .

الف : دانشگاهها و موسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت فرهنگ و آموزش عالی اداره میشوند .

ب : موسساتی که با اجازه رسمی وزارت فرهنگ و آموزش عالی و بر اساس قوانین تاسیس میشوند و بنا بر این تابع مصوبات شورای عالی برنامه ریزی میباشد .

ج : موسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاصی تشکیل میشوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند

ماده ۲- از تاریخ ۱۳۶۹/۱۰/۲ کلیه دوره‌های آموزشی و برنامه‌های مشابه موسسات آموزشی در زمینه دکترای تاریخ در همه دانشگاهها و موسسات آموزش عالی مذکور در ماده ۱ منسوخ میشوند و دانشگاهها و موسسات آموزش عالی یادشده مطابق مقررات میتوانند این دوره را دایره برنامهمجدیدرا اجرا نمایند.

ماده ۳- مشخصات کلی و برنامه‌مدرسی و سرفصل دروس دوره دکترای تاریخ در سه فصل جهت اجرا به وزارت فرهنگ و آموزش عالی ابلاغ میشود.

رای صادره هیئت ونه میهن
جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی

مورخ ۱۳۶۹/۱۰/۲

در مورد برنامه آموزشی دوره دکترای تاریخ

| |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ۱) برنامه آموزشی دوره دکترای تاریخ گهاز طرف گروه علوم انسانی پیشنهاد شده بود با اکثریت آراء بقتضیب رسید. |
| ۲) برنامه آموزشی دوره دکترای تاریخ از تاریخ تصویب قابل اجرا است. |

رای صادره هیئت ونه میهن
جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی مورخ ۱۳۶۹/۱۰/۲
در مورد برنامه آموزشی دوره دکترای تاریخ
صحيح است بمورد اجرا
گذاشته شود.
مورد تأکید است :

دکتر علی شریعتمداری
سرپرست گروه علوم انسانی

دکتر مصطفی معین
وزیر فرهنگ و آموزش عالی
ورئیس شورای عالی برنامه‌ریزی

رونوشت : به معاونت آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی جهت اجرا ابلاغ میشود.

سید محمد کاظم نائینی
دبیر شورای عالی برنامه‌ریزی



" بسمه تعالی "

فصل اول

مشخصات کلی برنامه دوره دکترای تاریخ

نظر به نیاز مبرمی که برای تربیت پژوهشگر در تاریخ ایران و نیز تامین هیئات علمی دانشگاههای کشور مشاهده می شود، کمیته برنامه ریزی تاریخ گروه علوم انسانی شورای عالی برنامه ریزی با حضور اعضای کمیته و استادان تاریخ و صاحب نظران رشته های علوم انسانی و اجتماعی دانشگاهی طی جلسات متعدد، برنامه ذیل را جهت تاسیس دوره دکترای تاریخ ایران در دو دانشگاه تهران و تربیت مدرس پیشنهاد می نماید:



الف : شرایط عمومی داوطلبان :

شرایط عمومی داوطلبان ورود به دوره دکترای رشته تاریخ همان ضوابط و مقررات عمومی مصوب شورای عالی بر نامه ریزی وزارت فرهنگ و آموزش عالی است .

ب : برنامه درسی :

برنامه درسی مبتنی بر رعایت سه گرایش مطالعاتی و تحقیقاتی تاریخ ایران قبل اسلام و تاریخ ایران بعد از اسلام و تاریخ اسلام که بر اساس هشت واحد عمومی برای هر سه گرایش و هیجده واحد اختصاصی برای هر یک از آنها بر اساس جداول دروس به شرح ذیل :

۱-دروس

| | |
|---------|-------------------------------------------|
| ۸ واحد | ۱-دروس مشترک |
| | ۲-دروس اختصاصی |
| ۱۸ واحد | الف : دروس گرایش تاریخ ایران قبل از اسلام |
| ۱۸ واحد | ب : دروس گرایش تاریخ ایران بعد از اسلام |
| ۱۸ واحد | ج : دروس گرایش تاریخ اسلام |
| ۲۴ واحد | د : رساله |

۲-رساله دکترای

تیصره ۱-شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه دانشگاه می تواند در هر دوره تحصیلی دوره جدیدی را حداکثر تا چهار واحد تخصصی انتخاب و برای استفاده دانشجویان همان دوره اعلام

کنند .

تبصره

تبصره ۲- دانشجویان می‌توانند در هر نیمسال با موافقت استاد راهنما و مدیر

گروه تاریخ حداکثر تا هشت واحد انتخاب کنند.

تبصره ۳- دانشجویان می‌توانند با رعایت مقررات عمومی دوره‌های دکتری دانشگاه

برای گذراندن هر درس مدت زمانی بین یک تا دو نیمسال صرف وقت کنند.

تبصره ۴- دانشجویان می‌توانند بعد از گذراندن تعداد ۲۰ واحد از مجموعه دروس عمومی

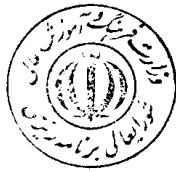
و اختصاصی عنوان رساله دکتری خود را با مشورت استاد راهنما و تأیید شورای تحصیلات تکمیلی

دانشگاه انتخاب کنند و در دفتر رسالت مربوط ثبت نمایند.

تبصره ۵- مدت زمان لازم برای گذراندن دروس و تدریس و تنظیم رساله و اخذ درجه

دکتری تابع شرایط عمومی تحصیل در هر دانشگاه است و دانشجوی در صورت عدم توفیق ناگزیر

به ترك تحصیل خواهد بود.



فوس مشترک دوره دکتری رشته تاریخ

| کد درس | نام درس | تعداد واحد | اعتبار | | پیش نیازها و زمان |
|--------|--------------------------|------------|--------|------|-------------------|
| | | | نظری | عملی | |
| ۱- | تاریخنگاری در ایران | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | |
| ۲- | جغرافیای تاریخی ایران | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | |
| ۳- | جامعه‌شناسی تاریخی ایران | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | |
| ۴- | روش تحقیق پیشرفته | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | |
| جمع | | ۸ | ۱۳۶ | ۱۳۶ | |



دروس اختصاصی دوره دکتری رشته تاریخ

| کد درس | نام درس | تعداد | | شناخت زبان |
|--------|-----------------------------------------------------|-------|--------|------------|
| | | واحد | اعتبار | |
| | | نظری | عملی | راشه درس |
| ۱- | گرایش قبل از اسلام | | | |
| ۱۱- | قراغت و بررسی کتیبه‌های دوران اشکانی و ساسانی | ۵۱ | ۵۱ | ۳ |
| ۱۲- | قراغت و بررسی کتیبه‌های عصر باستان | ۵۱ | ۵۱ | ۳ |
| ۱۳- | تاریخ اساطیر و ادیان ایران باستان | ۳۴ | ۳۴ | ۲ |
| ۱۴ | هنرها و صنایع در ایران باستان | ۵۱ | ۵۱ | ۳ |
| ۱۵ | تحولات سیاسی، اجتماعی، اداری و اقتصادی ایران باستان | ۳۴ | ۳۴ | ۲ |
| ۱۶ | مناسبات ایران با کشورهای همسایه در ایران باستان | ۵۱ | ۵۱ | ۳ |
| ۱۷ | زبان اوستایی | ۳۴ | ۳۴ | ۲ |
| جمع | | | | ۱۸ |



دروس اختصاصی دوره دکتری رشته تاریخ

| کد درس | نام درس | تعداد واحد | اعتبار | | پیش‌نیاز/زمان |
|--------|-----------------------------------------------------------|------------|--------|------|---------------|
| | | | نظری | عملی | |
| ۲۰ | گرایش بعد از اسلام | | | | |
| ۲۱ | تحولات سیاسی، اجتماعی، اداری و اقتصادی ایران بعد از اسلام | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | |
| ۲۲ | تاریخ اجتماعی ایران بعد از اسلام | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | |
| ۲۳ | ملل و نحل و تاثیر آنها در تحولات اجتماعی | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | |
| ۲۴ | روابط خارجی ایران از اسلام تا صفویه | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | |
| ۲۵ | روابط خارجی ایران از صفویه تا عصر حاضر | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | |
| ۲۶ | هنرها و صنایع ایران بعد از اسلام | ۳ | ۵۱ | ۵۱ | |
| ۲۷ | بررسی و تحلیل اسناد و مدارک آرشیوی و کتابخانه‌ای | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | |
| ۲۸ | تاریخ معاصر ایران از آغاز قاجاران تا کنون | ۳ | ۵۱ | ۵۱ | |
| جمع | | ۱۸ | | | |



دروس اختصاصی دوره دکتری رشته تاریخ

| کد درس | نام درس | تعداد واحد | اعتبار | | پیش‌نیاز با زمان |
|--------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|--------|------|------------------|
| | | | نظری | عملی | |
| ۳۱ | جزیره العرب قبل از اسلام | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | |
| ۳۲ | شناخت و نقد منابع تاریخ اسلام (با تکیه بر شعب علم تاریخ، کتاب‌شناسی تاریخ اسلامی و تحقیقات جدید و علوم کمکی شامل درایه، رجال و انساب) | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | |
| ۳۳ | تاریخ صدر اسلام (از بعثت تا سال ۴۰ هجری) | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | ۳۱ |
| ۳۴ | تاریخ تشیع | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | ۳۲ |
| ۳۵ | دوره اموی و عباسی | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | ۳۲ |
| ۳۶ | فرهنگ و تمدن اسلامی | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | ۳۲ |
| ۳۷ | تاریخ اسلام در شمال آفریقا و اندلس | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | ۳۵-۳۲ |
| ۳۸ | اسلام در شبه قاره هند و آسیای مرکزی | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | ۳۵-۳۳ |
| ۳۹ | تاریخ عثمانی | ۲ | ۳۴ | ۳۴ | ۳۵-۳۳ |
| جمع | | ۱۸ | | | |



فصل سوم

سرفصل دروس دوره دکتری رشته تاریخ



تاریخنگاری در ایران

کد درس (۱)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز:

هدف:

سرفصل دروس (۳۴ ساعت)

- ۱- تاریخ از رهگذر اندیشه تاریخی و تدوین مسائل آن با استناد به مدارک عینی خارجی و گواهی و شهادت و نقد آنها و سنجش و داوری درباره آنها و اسناد کتبی و بررسی و تحقیق درباره آنها و پروش دانشمندان پیشین خودمان و پروش دانشمندان اروپا •
- ۲- تاریخ از رهگذر بیان و تبعیتی که آن در این زمینه از قوانین دستور زبان و روش نویسندگی باید داشته باشد •
- ۳- تاریخ از رهگذر نوشتن و کتابت که در این مورد پروش قوانین املا و انشاء خواهد بود •



جغرافیای تاریخی ایران

کد درس : (۲)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : تحقیق درباره وضع جغرافیای سرزمین ایران در ادوار گذشته و مطالعاتی درباره اقلیم و رابطه مردم با آن - بررسی حدود و شعور ایران در ادوار تاریخ آن بررسی مراکز اقتصاد و پراکنندگی جغرافیایی - جمعیت - راههای عمده بازرگانی - علل ایجاد و انحطاط شهرها و مراکز جمعیت آثار و ابنیه بزرگ تاریخی و هماهنگی و ارائه نقشه‌های تاریخی .

سرفصل دروس : (۳۴ ساعت)

- ۱- مقدمه درباره موضوع جغرافیای تاریخی و نقش و اهمیت آن در تاریخ ایران .
- ۲- ذکر سرچشمه‌ها و مطالعه جغرافیای تاریخی و کتب معتبر
- ۳- بررسی وضع طبیعی و اقلیمی ایران در ارتباط با زندگی مردم این سرزمین .
- ۴- بررسی راههای مواصلاتی و بازرگانی ایران در روزگاران گذشته با توجه به خطوط اصلی و فرعی .
- ۵- نظری به اقوام بومی و مهاجر در ادوار پیش از اسلام در ایران .
- ۶- منشا ، استان بندی و پیدایش سرزمینهای مختلف در ایران باستان با توجه به اختصاصات اقتصادی و اجتماعی هر یک .
- ۷- ایالات و ولایات در ایران بعد از اسلام با ذکر مشخصات هر کدام .
- ۸- شهرسازی و تحولات مربوط به آن با توجه به بافت شهرها .



- ۹- منابع درآمد از جهات مختلف کشاورزی و صناعت و دام داری
- ۱۰- بحثی درباره کوچ نشینی و زندگی عشیره‌ای و نقش ایلات و عشایر در اوضاع اقتصادی و اجتماعی.
- ۱۱- مسئله آب و زمین و ارتباط آن با زندگی مردم
- ۱۲- طرح نقشه‌های تاریخی به منظور توجیه مسائل یاد شده.



جامعه‌شناسی تاریخی ایران

تعداد واحد: ۲

کد درس: (۳)

نوع واحد: نظری

پیشنیاز:

هدف: یکی از ابعاد شناخت جامعه‌مطالعه پدیده‌ها و خصوصیات اجتماعی اقتصادی، فرهنگی ادوار گذشته است.

کتاب تاریخی و تاریخی جغرافیائی و تاریخی ادبی ایران (مستقیم و غیرمستقیم) حاوی مطالب فراوان درباره جمعیت مهاجرت - خانواده، نژاد، اقتصاد، تمدن و بطور کلی فرهنگ (بمعنی عام کلمه) این سرزمین است که شناخت و تحقیق درباره آنها برای یک مورخ ضروری است. بعلاوه پدیده‌های تاریخی نیز با شناخت شرایط اجتماعی زمان خود مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد و اکثر منابع شناخت شرایط اجتماعی گذشته ایران کتب تاریخی است.



سرفصل دروس: (۳۴ ساعت)

- تعریف (تعاریف) قلمرو جامعه‌شناسی و تاریخ

رابطه تاریخ و جامعه‌شناسی، نظریه‌های جامعه‌شناسی و تاریخ (مکتب تحول Evolutionism)

مکتب اشاعه Diffusionism و مکتب بکاراژسی (کارکردی) Functionalism

مکتب ساختار Structuralism

- روش مطالعه پدیده‌های اجتماعی در کتب تاریخی

- ذکر نمونه (از تاریخ بی‌هقی، تاریخ سیستان، حدود العالم، شاهنامه فردوسی و ...)

- تکلیف عملی: هر دانشجو موظف است مطالب جامعه‌شناسی را از یک کتاب تاریخی

استخراج و تنظیم نماید.

قرائت و بررسی کتیبه‌های دوران اشکانی و ساسانی

کد درس : (۱۱)

تعداد واحد : ۳

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : منابع دست اول برای تحقیق در تاریخ دوره ساسانی خصوصا " نیمه اول این دوره کتیبه‌های پهلوی اشکانی است که حاوی مطالبی درباره حوادث - تاریخی ، سیاست دینی ، تشکیلات اداری این دوره است ، دانشجویی که علاقمند به تحقیق در این موضوع است ، باید به ناچار مطالب این کتیبه‌ها را بخواند تا بتواند خود را از آنها نتیجه گیری کند .

سرفصل دروس (۵۱ ساعت)

معرفی کتیبه‌های بازمانده از آن دوره ، نوع آنها ، مطالب عمده آنها ساختمان زبان این کتیبه‌ها ، قرائت کتیبه‌های عمده که از نظر تاریخی اهمیت دارند مانند کتیبه‌های شاپور ، کتیبه‌های کرتیر و غیره و توضیح درباره محتوی آنها .



قرائت و بررسی کتیبه‌های عصر باستان

کد درس (۱۳)

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیشنیاز:

هدف: دانشجویان دوره دکتری که علاقمند به تحقیق در تاریخ ایران باستان هستند به علت ندانستن زبانهای باستانی ایران، نمی‌توانند از مراجع اصلی استفاده کنند هدف از آن درس این است که دانشجویان با فراگیری این زبان بتوانند مستقیماً "به کتیبه‌های فارسی باستان مراجعه کنند و از مطالب تاریخی آن بهره گیرند."

سرفصل دروس: (۵۱ ساعت)

در این درس به دانشجویان کتیبه‌های عمده دوران هخامنشی و تحریرهای آنها معرفی می‌گردد و دستگاه خط فارسی باستان، قواعد دستوری فارسی به ایشان تعلیم داده می‌شود. سپس کتیبه‌های عمده آن مخصوصاً "کتیبه داریوش در بیستون به زبان اصلی خوانده می‌شود و درباره مطالب آن بحث می‌شود."



تاریخ ادیان و اساطیر ایران باستان

کد درس : (۱۳)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : آشنائی با افسانه ها و فلکلورها و اساطیر و نیز ادیان و مذاهب آریاها از ابتدای تشکیل اقوام آریائی تا فتوحات مسلمین.

سرفصل دروس (۳۴ ساعت)

- ۱- خدایان آریائی که مظاهر طبیعت هستند بر این اساس که آریاها ابتدا زندگی گله‌داری و سپس کشاورزی را پیشه خود ساخته و رب النوعهای طبیعی را در زندگی شهری نیز مورد پرستش قرار داده اند و همواره ثنویت بر تفکر ایشان غلبه داشته است.
- ۲- ظهور زردشت و تبدیل خدا بیان متعددی به اهورا مزدا و اعتقاد توحیدی آریاها مخصوصاً در جامعه شهری
- ۳- هماهنگی دین و سیاست
- ۴- ورود فرهنگ‌های سامی به ایران
- ۵- اشاره به فرقه‌های کنوسی، میترائیسم و غیره در بین‌النهرین
- ۶- پیدایش مذاهب مانئی و مزدک
- ۷- ضعف مذهب زردشتی و تجدید خدایان قبل از زردشت آریاها مانند آئین دیویسنا ...
- ۸- سقوط ساسانیان
- ۹- مجوس
- ۱۰- پارسیان هند



هنرها و صنایع در ایران باستان

تعداد واحد: ۳

کد درس: (۱۴)

نوع واحد: نظری

پیشنیاز:

هدف: هدف تبیین پیشرفت فرهنگ و تمدن ایران باستان با روش نمودن چگونگی

سیرتحویلی و شکوفایی هنرها و صنایع در این عهد و دوستد فرهنگی در جهان

باستان از طریق هنر و صنایع است



سرفصل دروس: (۵۱ ساعت)

ابتدا هنر هلو صنایع ابتدائی در دوران پیش از تاریخ مورد مطالعه قرار می‌گیرد. از قبیل هنرها و صنایع لولویی، کوتی، کاسی، ایلامی و محل‌های گوناگون که آثار آنها کشف شده از یکدیگر تفکیک و در هر یک نحوه تحول هنرها و صنعت در آن ذکر می‌گردد. سپس دوران تمدن آریائی مورد بررسی قرار می‌گیرد که با حکومت مادها آغاز و با ساسانیان خاتمه می‌یابد. دوران اوج شکوفایی هنر و صنعت که ابتدا دوران هخامنشی و سپس ساسانی است به تفصیل مورد بحث قرار می‌گیرد. در این میان دوران رکود هنر ملی که با حمله اسکندر و نفوذ فرهنگی و تمدنی هلنی (یونانی) آغاز می‌شده و سیر تحول آن و سپس چگونگی روبروئی عنصر ملی با نفوذ فرهنگی بیگانه توسط اشکانیان مطالعه می‌شود. دادوستدهای فرهنگی در سطح جهانی بعطت توسعه امپراطوری‌های ایران باستان از جمله مطالب و موضوعات مورد بررسی است.

تحولات سیاسی اجتماعی اداری و اقتصادی ایران باستان

کد درس : (۱۵)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیش نیاز :

هدف : بررسی و شناخت بیشتر حکومت هائی که در پهنه فلات ایران قبل از ظهور اسلام

فرمانروائی داشته اند از جهات مختلف :

۱- اقتدار حکومت

۲- سازمانهای اداری و نظامی و اقتصادی

۳- رابطه با مردم

۴- چگونگی بهره‌کشی از طبقات پائین جامعه

۵- مناسبات بین‌المللی

۶- پیشرفتهای فرهنگی

۷- چگونگی گسترش و توسعه ارضی و غیره۰۰۰۰۰۰



سرفصل دروس : (۳۴ ساعت)

۱- بررسی اجمالی موقعیت جغرافیائی فلات ایران

۲- مطالعه و نگارش تازه در باب جوامع نخستین ساکن فلات ایران و بین‌النهرین

۳- بازنگری مدنیت ایلام

۴- ماده‌ها و بررسی دقیق کتبی که درباره آنها تا کنون انتشار یافته است.

۵- اوضاع جهان مقارن روی کار آمدن هخامنشیان

۶- تحولات سیاسی و اداری و اقتصادی دوره هخامنشیان (۶ جلسه)

۷- بررسی چگونگی زوال دولت هخامنشیان

دنیاله تحولات سیاسی اجتماعی اداری و اقتصادی ایران باستان

۸- بررسی همه جانبه درباره اسکندر مقدونی با استفاده از کتب خارجی و منابع اسلامی و

شرقی

۹- ایران در عهد سلوکیها و چگونگی اشاعه فرهنگ هلنی در مشرق زمین

۱۰- بررسی تحولات سیاسی و اداری و اقتصادی دوره اشکانیان (پارته‌ها)

(۴ جلسه)

۱۱- بررسی اجمالی منابع تاریخ ساسانی

۱۲- بررسی تحولات سیاسی و اداری و اقتصادی دوره ساسانیان

۱۳- مطالعه چگونگی عظمت و انحطاط سلسله ساسانی



مناسبات ایران با کشورهای همسایه در ایران باستان

کندرس : (۱۶)



تعداد واحد : ۳

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : هدف روشن ساختن روابط ایران با ممالک شرق و غرب در مدت زمانی حدود هزار سال است . که روندی یکنواخت دارد و تنها حکومتها در هر زمان تغییر می کنند و همچنین نمایانند نقش سد مانند ایران در بین فشارهای شرق و غرب است که هر یک را از گزند تهاجم دیگری مصون می دارد و ضمناً " سبب برخورد فرهنگها و تمدن ها در این منطقه می گردد .

سرفصل دروس : (۵۱ ساعت)

مناسبات ایران باستان با کشورهای همسایه از زمان حکومت مادها آغاز می شود (دوران پیش از تاریخ بحث جداگانه ای دارد) که با او رارتورو آشور بوده است و سر انجام با شکست آشور توسط مادها خاتمه می یابد در زمان هخامنشی مناسبات در شرق با اقوام ماناژت و سکاژی و مناسبات در غرب با دولت یونان است که سراسر دوران هخامنشی را به خود اختصاص می دهد و سرانجام با تفوق غرب و فتح جهانی اسکندر خاتمه می یابد . در دوران اشکانی مناسبات شرق با دولت کوشان و مناسبات غرب با دولت روم است که در سیاست جهانی وارد می گردد و جنگها ایران و روم سراسر دوران اشکانی را به خود اختصاص می دهد . در دوران ساسانی با فتح کوشان مرزهای شرق وسعت می یابد و مناسبات ابتدا با هپتالیته ها و سپس حکومت ترکان برقرار می گردد که سراسر توام با جنگهای شدید است و در غرب همچنان امپراطوری روم بزرگترین رقیب امپراطوری ساسانی است که جنگهایی متمادی بین طرفین درگیر می شده و در خلال آن هم مناسبات فرهنگی و تجارتهای برقرار شده است

دنیاله مناسبات ایران با کشورهای همسایه در ایران باستان

در دوران باستان مناسبات با چین ، هندوستان و مصر نیز برقرار است که بیشتر جنبه فرهنگی دارد .



زبان اوستائی

کددرس : (۱۷)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : مطالعه منابع دست اول علمی ، ادبی ، تاریخی و مذهبی ایران که به زبان اوستائی است .

سرفصل دروس : (۳۴ ساعت)

معرفی کتب معتبری که باقی مانده است ، ساختمان زبان ، دستور زبان قرائت متون مختلف و اشاره به قرائت های مختلفی که تاکنون از متون مربوط شده است .



سرفصل دروس تخصصی دوره دکتری رشته تاریخ

گرایش بعد از اسلام



تحولات سیاسی، اجتماعی، اداری و اقتصادی ایران بعد از اسلام

کلاس : (۲۱)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف :



سرفصل دروس : (۳۴ ساعت)

کیفیت تحول نظام سیاسی و اداری و اقتصادی ایران از نظام ساسانی به نظام اسلامی
مساله جانشینی پیامبر، خلفای راشدین، بنی امیه، بنی عباس و روابط حکام محلی و پادشاهان
با خلفای اسلامی، نهضت ها، سازمانهای اداری، حکام محلی، دریافت مالیات و خراج و جزیه
و مصرف بیت المال، بودجه بندی های محلی، (با توجه به تواریخ محلی مثل تاریخ سیستان
و تاریخ بیهق و تاریخ کرمان بزد، فارسنامه و غیر آن) کتب خراج، سپاه و دفاع، وسائل جنگی
مقررات جنگ، غنائم، دیوان عرض عدالت و دادگستری، دیوان مظالم، حسبت، شرع و عرف،
نظام فرهنگی و تربیتی، مساجد، مدارس، طب، علوم محض، وزارت، دبیری، خط و زبان

تاریخ اجتماعی ایران بعد از اسلام

کد درس : (۲۲)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : تحقیق در تحولات اجتماعی بعد از اسلام و مطالعه قشرها و گروهها و طبقات -
مختلفی که به وجود آمده اند .

سرفصل دروس : (۳۴ ساعت)

مطالعه گروهها ، قشرها ، دستهها و طبقات مختلف اجتماعی در هر یک از ادوار مختلف

ایران بعد از اسلام مانند :

۱- دوقرن اول بحری

۲- دوره حکومتهای متقارن (طاهریان ، صفاریان ، ساسانیان ، علویان ، آل زیار ، آل بویه)

۳- دوره حکومتهای ترلنژاد (غزنوی ، سلجوقی ، خوارزمشاهی)

۴- دوران مغول و تاتار تا عصر صفویه

۵- دوره صفویان

۶- دوره افشار و زندیان



ملل ونحل وتأثیر آنها در تحولات اجتماعی

کد درس (۲۳)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : تحقیق درباره ادیان مختلف و نیز نحله‌های متعدد فکری در ایران و بعد از اسلام

سرفصل دروس : (۴۴ ساعت)

بررسی وضع پیروان ادیان الهی و شعب مختلف که در هر کدام به وجود آمده و تأثیرات آنها در اوضاع اجتماعی هر عصر ، و نیز نحله‌های مختلف فکری که به تناسب ایام شکل می‌گرفته و در تحولات مختلف زندگی انسانها تأثیر می‌نهد .



روابط خارجی ایران از اسلام تا صفویه

کد درس : (۲۴)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : هدف روشن کردن چگونگی سیاستهای توسعه طلبانه غرب مسیحی در شرق مسلمان و زیر و بمهای این سیاست است . همچنین مسائل سیاسی در جهان اسلام کسسه پس از نابودی دستگاه خلافت عباسی مطرح می‌گردد .

سرفصل دروس : (۳۴ ساعت)

مطالب این درس با چگونگی نفوذ غرب در مغولستان توسط هیات های مذهبی ، مسیحی ، مسیحی کردن ایلات و قبایل ، و پس از تشکیل حکومت ، با مسیحی کردن شاهزادگان - جنگیزی و نفوذ در دربار خانان مغول آغاز می‌شود از طرف دیگر نفوذ فرهنگی چینی ها در نزد مغولان به دلیل فتح چین و استقرار حکومت در آن مملکت مورد بررسی قرار می‌گیرد . پس از تجزیه امپراطوری مغول ایجاد اولوسهای گوناگون ، سیاست خارجی ایران در مرزهای شرقی آکنده می‌شود از جنگهای خانوادگی ایلخانان با خویشاوندان خویش در این اولوس ها و در طول دوران حکومت ایلخانی این ارتباطات مورد مطالعه قرار می‌گیرد که اغلب خصمانه است و - سیاست خارجی مرزهای شرقی را تشکیل می‌دهد . در سمت غرب ارتباط با شامات و مصر و آسیای صغیر آغاز می‌شود و جنگهای متمادی در آن منطقه در می‌گیرد که بیشتر محور این جنگها برتری جویی در جهان اسلام پس از براندازی دستگاه خلافت عباسی است . ممالک غربی نیز از این اختلافات برای تضعیف جهان اسلام سود می‌جویند .



روابط خارجی ایران از صفویه تا عصر حاضر

کد درس (۲۵)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : تبیین و توضیح عناصر اساسی حاکم بر مناسبات سیاسی ایران با خارج در

دوران مورد نظر

سرفصل دروس (۳۴ ساعت)

به ملاحظه اهمیت روابط ایران با خارج در دوره‌های مختلف از صفویه تا عصر حاضر، عناصر اصلی ایجاد روابط تجاری نظامی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی ایران در هر یک از ادوار مورد بحث و تحلیل و ارزیابی قرار می‌گیرد و به خصوص از نحوه نفوذی که غربیان در شمال شرقی و خاصه ایران سخن می‌رود. روابط ایران با کشورهای همسایه و همجوار نیز در تمامی دوره‌های مزبور مورد بررسی واقع می‌شود.



هنرها و صنایع ایران بعد از اسلام

کد درس : (۲۶)

تعداد واحد : ۳

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : چگونگی پیدایش صنایع متعدد و نحوه تغییر و تبدیل و نیز تکامل نهاد در ادوار مختلف
عمر ملت ایرانیان بعد از اسلام مورد توجه قرار می‌گیرد.

سرفصل دروس : (۵۱ ساعت)

مطالعه دقیق هنرها و صنایع ایران بعد از اسلام (معماری و شهرسازی، قالی‌بافی،
پارچه بافی و هنرهای ظریفه مانند، خاتم کاری، مینا کاری و نیز تذهیب، تجلید، خوشنویسی
و غیره) در هر یک از ادوار مهم تاریخ ایران بعد از اسلام.



بررسی و تحلیل اسناد مدارک آرشیوی و کتابخانه‌ای

کد درس : (۲۷)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : تحقیق در اسناد و مدارک به‌شمار مهمی که در مراکز مختلف اسناد ایران و جهان
درباره ایران باقی است.

سرفصل دروس (۳۴ ساعت)

جستجوی اسناد جدید و مطالعه و ارزیابی مدارک معتبر برای تعیین میزان صحت و سقم
آنها و نیز حوادث مختلف تاریخی که بر مردم و کشور گذشته است.



تاریخ معاصر ایران از آغاز قاجاران تا کنون

کد درس : (۲۸)

تعداد واحد : ۳

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : نقد و بررسی تاریخ ایران از قاجاران تا کنون

سرفصل دروس : (۵۱) ساعت

تحلیل، نقد و بررسی روند رویدادها بر محور عین‌گرایی و در چارچوب پیوند علت با معلول
خواست بنیادی این درس است. در این دوره از تاریخ ایران است که بورژوازی غرب با دواهرم -
نیرومند و دورویه‌کوبنده در روند رویدادها نقشی ژرف به‌جای گذارده است: رویه
دانش و کارشناسی از یک سو و رویه استعمار از سوی دیگر. ازین روی در نقد و بررسی رویداد
درون مرزی و پیوندهای برون مرزی ایران، رویکردی ویژه به دوریه تمدن بورژوازی غرب
و شیوه‌های رویارویی جامعه ایران با آن دو پدیده خواهد بود.



سرفصل دروس تخصصی دوره دکتری رشته تاریخ

گرایش تاریخ اسلام



جزیره العرب قبل از اسلام

کد درس : (۲۱)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : ندارد

هدف : شناخت دوره جاهلی و تاریخ عربستان قبل از اسلام ، جهت فراهم شدن زمینه‌های دقیق شناختی برای بررسی نقش اسلام در ایجاد تفسیر و تحول سریع و شگفت آور در عربستان و نیز فراهم شدن زمینه‌های ریشه‌یابی حوادث در تاریخ اسلام.

سرفصل دروس : (۳۴ ساعت)

مطالعه جغرافیای شبه جزیره عربستان ، تقسیمات جغرافیائی ، سابقه تاریخی تحولات قومی در عربستان ، تقسیمات اعراب ، شکل بندی و ساختار قبيله و حکومت در عربستان پیمانها و احلاف ، اقتصاد ، دوره جاهلی ، بداوت و حضارت در عربستان ، تمدنهای شمال و جنوب عربستان ، ترکیب انسانی و اجتماعی شهرهای مجاز عقاید و ادیان در عربستان ، ادبیات دوره جاهلی ، مطالعه زندگی اجداد پیامبر از هاشم تا عبدالله



شناخت و نقد منابع تاریخ اسلام (باتکیه بر شعب علم تاریخ کتابشناسی تاریخی
اسلامی - تحقیقات جدید و علوم کمکی شامل درایه ، رجال و انسب)

کد درس : (۳۴)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : ندارد

هدف : مطالعه و شناخت و نقد و تحلیل کلیه منابع تاریخ اسلام ، آشنائی با شعب علم
تاریخ و علوم کمکی تا دانشجو بتواند زمینه‌های ذهنی دقیقی برای پژوهش در تاریخ
اسلام پیدا کند .

سرفصل دروس : (۳۴ ساعت)

در این درس دانشجو با منابع اسلامی از مخطوط و مطبوع آشنا خواهد شد و شعب
علم تاریخ مانند سیره ، معازی ، تراجم ، طبقات ، فتوح ، خراج ، انسب ، تاریخ بلاد
و مدن ، تاریخ و حروب و غیره را مطالعه و مورد بحث و تجزیه و تحلیل قرار خواهد داد . در این
درس استاد به ارائه و مطالعه کلی علوم کمکی یعنی درایه ، رجال و انسب خواهد پرداخت
و کاربرد آنها در تاریخ نشان خواهد داد .



تاریخ صدر اسلام (از یثت تا سال ۴۰ هجری) باتکیه بصدیگاههای مکاتب تاریخ نگاری
اسلامی و مقایسه گزارشهای مکاتب تاریخ نگاری

کد درس : (۳۴)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : عربستان قبل از اسلام

هدف : شناخت انتقادی گزارشهای مختلف مکاتب تاریخ نگاری اسلامی در باره
تاریخ صدر اسلام

سرفصل دروس : (۳۴ ساعت)

در این درس تاریخ اسلام در قالب گزارشها و دیدگاههای مکاتب تاریخ نگاری اسلامی
همانند مکاتب بزرگ مدینه و عراق و مکاتب کوچک شامل یمن شام و ایران مورد مطالعه و تجزیه
و تحلیل قرار خواهند گرفت. استاد در این درس بایدهجا مطالعه کلی گزارشها ، به مقایسه
و نقد و بررسی اخبار و آورده در کتب صاحبان مکاتب فوق مبادرت کند و نیز علل و اسبابی را که
باعث اختلاف گزارشهای مکاتب مختلف شده است ، نشان دهد . این عوامل به عنوان نمونه
عبارت خواهند بود از علل عقیدتی ، سیاسی قومی و غیره قالب موضوعی و زمانه
مطالعه فوق از ولادت پیامبر تا سال ۴۰ هجری خواهد بود .



تاریخ تشیع

کد درس : (۲۴)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : تاریخ صدر اسلام

هدف : بررسی و تحقیق در زمینه سیر تکوین تشیع و کلیه فرقه‌های شیعی و نقش شیعیان در تاریخ اسلام و سرزمینهای اسلامی .

سرفصل دروس : (۳۴ ساعت)

پیدایش تشیع ، خاصه فرقه‌های بزرگ شیعی شامل : شیعه اثنی‌عشری ، زیدیه و اسماعیلی . تشیع عصر خلفای اولیه . نقش ائمه شیعه امامی در اعتلای فرهنگ و تمدن اسلامی . قیامهای شیعی در دوره اموی و عباسی . گسترش تشیع در سرزمینهای اسلامی شامل : ایران ، آفریقا و دیگر نقاط . تشیع در دوره ترکان . تشیع در دوره مغول . مراکز مهم شیعی در جهان اسلام از ابتدای دوره صفوی . خدمات فرهنگ و تمدنی شیعه .



دوره اموی و عباسی

کد درس: (۳۵)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: تاریخ صدر اسلام

هدف: مطالعه و شناخت انتقادی دوره اموی و عباسی

سرفصل دروس: (۳۴ ساعت)

بررسی ریشه‌های شکل‌گیری قدرت اموی، بررسی تحولات سیاسی، اقتصادی اجتماعی و عقیدتی در دوره اموی، فتوحات دوره اموی، گمکش‌های داخلی در دوره اموی بررسی زمینه‌های ضعف و انحطاط امویان و دلایل سقوط ایشان مطالعه روند شکل‌گیری خلافت عباسی، اوضاع سیاسی، اقتصادی و اجتماعی جهان اسلام در عهد اول عباسی، بررسی مشخصات عهد دوم عباسی مطالعه روند تجزیه قدرت خلیفه و ظهور قدرتهای مستقل در درون امپراطوری عباسی عباسیان و ترکان سیاست عباسیان در برابر انبیا، عباسیان و خلفای فاطمی مصر مطالعه روند انحطاط و سقوط خلافت عباسی، آثار و نتایج آن.



فرهنگ و تمدن اسلامی

کد درس: (۳۶)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: تاریخ صدر اسلام

هدف: شناخت و آگاهی کلی، درباره مبانی و هویت فرهنگ و تمدن اسلامی و عوامل سازنده آن و نقش آن در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری

سرفصل دروس: (۳۴ ساعت)

بررسی مشخصات و ویژگیهای تمدن و فرهنگ اسلامی، هنر اسلامی، ویژگیهای هنر در تمدن اسلامی با توجه به سنتهای معرفتی جوامع اسلامی - سیر تحولات اداری و نظام حکومتی از صدر اسلام تا پایان حکومت عباسی، سازمانهای اجتماعی و نهادهای فرهنگی در قرون - نخستین اسلامی، جایگاه علوم در حیات معنوی جهان اسلام - همچنین مطالعه ملل و محل اسلامی و آگاهی کلی از مبانی کلامی کلیه فرق و شاخه های مذهبی موجود در تاریخ و جهان اسلام در این درس انجام خواهد شد.



تاریخ اسلام در شمال آفریقا و اندلس

کد درس : (۲۲)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : تاریخ صدر اسلام و دوره اموی و عباسی

هئیسف : شناخت تحولات تاریخ اسلام در شمال آفریقا و اندلس

سرفصل دروس : (۳۴ ساعت)

بررسی چگونگی نفوذ اسلام در آفریقا و اندلس ، چگونگی تشکیل دولت امویان اندلس
مطالعه امارت نشین های شمال آفریقا از جمله : ادیسیان ، بنی اغلب ، بنی طولون ، آل
اخشید . فاطمیان و دولت فاطمی در آفریقا ، مطالعه روند شکل گیری فاطمیان تا سقوط فاطمی
و نتایج آن در شمال آفریقا و اندلس ایوبیان ، دوره ملوک الطوائف اول اندلس . مرا بطون
و احیای قدرت مسلمین در شمال آفریقا و اندلس . شکل گیری قدرت موحدان به جای مرا بطون
شکل گیری قدرت ممالیک در مصر . تمدن اسلامی در شمال آفریقا ، حکومت های محلی در شمال
آفریقا قبل از دوره عثمانی . بنی نصر و سقوط اندلس ، چگونگی تسلط عثمانیها بر شمال آفریقا
اروپائیان در آفریقا . تجزیه عثمانی و ظهور قدرتهای جدید در آفریقا در قرن بیستم



اسلام در شبه قاره هندوآسیای مرکزی

کد درس : (۲۸)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظر

پیشنیاز : تاریخ صدر اسلام و دوره اموی و عباسی

هدف : بررسی و مطالعه چگونگی نفوذ و گسترش اسلام در شبه قاره هند و آسیای مرکزی

سرفصل دروس : (۲۴ ساعت)

بررسی فتوحات اولیه مسلمانان در سه سند و چگونگی نفوذ اسلام در شبه قاره، نقش امیرنشین های شرقی جهان اسلام در فتوحات هندوآسیای مرکزی ، عزنویان و دیگر ترکان و چگونگی گسترش اسلام در میان ایشان • نقش سلجوقیان در مرزهای شرقی جهان اسلام • قراختانیان ، خوارزمشاهیان و غوریان ، پیشروی اسلام در هند پس از عصر ترکان هندوآسیای مرکزی در دوره مغول و تیموری ، بررسی تحولات دوره جدید و عصر استعمار و مسائل شبه قاره هند و آسیای مرکزی ، سقوط دولت مغولان در هند و تسلط همجانبه انگلیس ، اوضاع دوره تسلط انگلیس ، بررسی دوره استقلال و نقش اسلام و مسلمین در استقلال هند ، مطالعه روند وضعیت اسلام و مسلمین در آسیای مرکزی پس از غلبه روسها •



تاریخ عثمانی

کد درس: (۳۹)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: تاریخ صدر اسلام و موی و عباسی

هدف: شناخت تحولات جهان اسلام در دوره حکومت عثمانی، شناخت تاریخ عثمانی که فرمانروایان آن عملاً "بربخش وسیعی از سرزمینهای اسلامی به مدت قرن حکومت داشته‌اند."



سرفصل دروس: (۳۴ ساعت)

بررسی چگونگی و نتایج استقرار ترکان در مرزهای آسیای صغیر و پیشروی ایشان به سوی قلمرو امپراطوری بیزانس. مناسبات سیاسی و فرهنگی دولت‌ها و امارت‌های ترک نشین با یکدیگر و با دولت بیزانس قبل از تکوین دولت آل عثمان. چگونگی سیطره آل عثمان بر دیگر قدرتهای ترک آسیای صغیر، بنیانهای تمدن و فرهنگ و جامعه عثمانی تحولات دولت عثمانی تا جنگ آنقوره ۱۰۰۰ از جنگ آنقوره تا فتح قیطنطنیه از محمد فاتح تا سلیم و سلیمان قانونی جامعه و سیاست عثمانی در اوج اقتدار امپراطوری. افول تدریجی دولت عثمانی از عهد سلیمان علل و نتایج آن خاندانهای قدرتمند عثمانی (کوپرلوها ۱۰۰۰) انحطاط امپراطوری و مناسبات آن با دولت‌های اروپائی و همجوار قرن نوزدهم. طرح اصلاحات و عصر تنظیمات و نتایج آن. دوره و سلطنت عبدالحمید. نفوذ فرهنگ اروپا در عثمانی، جنبش عثمانیان نو و ترکان جوان جنگ جهانی اول و پایان حیات امپراطوری عثمانی. بررسی مسئله خلافت. اقتصاد و نظام لشگری. بررسی مقام و موقعیت عثمانی در تاریخ و تمدن و فرهنگ اسلامی. ریشه‌یابی. علل سقوط عثمانی و نتایج و اثرات آن

فصل چہارم

منابع و مآخذ





منابع و مآخذ _____

نام درس : تاریخنگاری در ایران

۱- منابع اصلی درس (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

فهرستهای کلی کتب عربی و فارسی مانند آنچه که استوری در ادبیات فارسی و منزوی در فهرست نسخه‌های خطی فارسی مشار در فهرست کارهای چاپی عمومی و بروکلین در نگارهای عربی و سزگین در تاریخ نگارهای عربی آورد و هم چنین تاریخ نگاری در روزنتال با ارجاع به فهرس کتابخانه های ایرانی

۲- سایر منابع (منابع فرعی)

مقدمات کتب تاریخ مانند آنچه رهبرنوبارتولد و دیگران آورد و در دندکه متنوع اند و باید برای رده بندی کتابهای تاریخی به این گونه کتابها مراجعه کرد کتب درباره نگارش تاریخ هم زبانهای فارسی و عربی و اروپائی فراوان است که به موقع به دانشجو بیان گفته خواهد شد.

نام درس : جغرافیای تاریخی ایران

۱- منابع اصلی درس (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

المسالک والممالک : ابن خردادبه

صور الاقالیم والمسالک والممالک: استخری

احسن لتقاسیم: مقدسی

صوره الارض ابن حوقل - فتوح البلدان: بلاذری

آثار البلاد: قزوینی - البلدان: ابن فقیه

دنباله درس جغرافیای تاریخی ایران

دیوان العبر : ابن خلدون - نزهة القلوب :

حمدالله مستوفی آثار الباقیه : ابوریحان بیرونی

سفرنامه : ابن بطوطه معجم البلدان : یاقوت حموی - فارسنامه

ابن بلخی - جغرافیای حافظ ابرو - تاریخ سیستان - تاریخ بخارا از نرشخی - حدود العالم

۲- سایر منابع (منابع فرعی)

سرزمینهای خلافت شرقی : لسترنج

فارسنامه ناصری : فسائی - مرآت البلدان : اعتماد السلطنه - مطلع الشمس : اعتماد السلطنه

مازندران و استرآباد را بینو - تاریخ طبرستان و رویان و مازندران : ظهیرالدین مرعشی -

تاریخ گیلان و دیلمستان : ظهیرالدین مرعشی - کلیه سفرنامه‌های سیاحان خارجی در باره

ایران مانند سفرنامه شاردن و تاورنیه و پیتروود لاوله و جیمز فریزر و دیو لافوا و قلاندن و مانند

آن و سفرنامه‌های داخلی .



نام درس : جامعه‌شناسی تاریخی ایران

۲- سایر منابع (منابع فرعی)

- روشهای جامعه‌شناسی تألیف جمشید مرتضوی نشر دانشگاه تبریز ۱۳۵۲ بخش‌های اول و

دوم

- مبانی انسان‌شناسی از محمود روح‌لامینی انتشارات زمان ۱۳۶۴ فصل‌های دوم و سوم

نزهة الارواح و روضه الافراح (تاریخ الحكماء) از شمس‌الدین محمد بن محمود شهرزی،

انتشارات علمی و فرهنگی ۱۳۶۵

- دیباچه کتاب "تاریخ نگاری فلسفه" از محمد تقی دانش‌پژوه

نام درس : قرائت و بررسی کتیبه‌های دوران ساسانی

۱- منابع اصلی درس (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

۲- سایر منابع (منابع فرعی)

پرویز رجبی ، کرتیروسنگ‌نیشته ، اودرکعبه زردشت ، مجله بررسی‌های تاریخی

سال ششم ، شماره ۳۳ ، مهرماه ۱۳۵۰ ، ص ۶۸

نام درس : قرائت و بررسی کتیبه‌های عصر باستان

۱- منابع اصلی درس (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)



۲- سایر منابع (منابع فرعی)

فارمن شارپ ، فرمانهای هخامنشی ، شیراز ، ۱۳۴۳

نام درس : تاریخ اساطیر و ادیان ایران باستان

۱- منابع اصلی درس (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

مجموعه فهرست مقالات

دانشگاه معارف دین و اخلاق

دانشگاه معارف علوم اجتماعی

کتب R.C- Zuehner کتب کریستنسن به زبان اصلی

دنیاله درس تاریخ ساطیر وادیان ایران باستان

آثار ویدن گزن و تور آندوا

داثره للمعارف دین تطبیقی

۲- سایر منابع (منابع فرعی)

تواریخ عمومی اسلامی

مقالات ایران شناسی (آثار ایران شناسان)

کتاب ایران شهر (ج اول)

خداینامهها

اوستا

شاهنامهها

عصر اوستا تالیف ۰۱ اشپگل SLIND- IRANICA



نام درس : هنرها و صنایع در ایران باستان

۱- منابع اصلی درس (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

۱- موزه‌های موجود در تهران و در صورت امکان در سایر شهرهای ایران که دارای موزه‌های

محلی می‌باشند و موزه‌های عمده جهان.

۲- کتابها

ایران از آغاز تا اسلام تالیف گیرشمن • ترجمه دکتر محمد معین •

هنر اشکانی و ساسانی • تالیف گیرشمن • ترجمه دکتر بهرام فره‌وشی

۲- سایر منابع (منابع فرعی)

تاریخ ماد • تالیف دیاکوفه • ترجمه کریم کشاورز

تاریخ ایران در زمان ساسانیان • تالیف کریستنسن • ترجمه رشید یاسمی



دنباله منابع فرعی

تمدن ساسانی • تالیف لوکونین ترجمه دکتر عنایت الله رضا و غیره
نمی‌توان فهرست دقیقی از منابع ذکر کرد زیرا در دوره دکتری منبع شناسی هر درس مبحث
جداگانه‌ای است و منابع و مآخذ هر درس گاه از مصادرتجا و زنی‌کند •

نام درس : تحولات سیاسی ، اجتماعی اداری و اقتصادی ایران باستان

۱- منابع اصلی درس (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

- ۱- ایران باستان- حسن پیرنیا
- ۲- تاریخ هخامنشی - اوستد- ترجمه دکتر محمد مقدم
- ۳- ایران از آغاز تا اسلام - گیرشمن ترجمه دکتر محمد معین
- ۴- تاریخ هروودت ترجمه دکتر هدایتی
- ۵- ایران در زمان ساسانیان - کریستن سن ترجمه رشیدپاسمی
- ۶- حیات مردان نامی- پلوتارک- رضا مشایخی
- ۷- تاریخ مردم ایران (پیش از اسلام) دکتر زرین کوپ

۲- سایر منابع (منابع فرعی)

استفاده مستقیم از منابع خارجی که هنوز بفارسی برگردانیده نشده است•

نام درس : مناسبات ایران با کشورهای همسایه (پیش از اسلام)

۱- منابع اصلی درس (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

- ۱- تاریخ ماد • تالیف دیاکورف ترجمه کریم کشاورز
- ۲- تاریخ ایران باستان • تالیف دیاکورف • ترجمه روحی ارباب
- ۳- ایران از آغاز تا اسلام • تالیف گیرشمن • ترجمه دکتر محمد معین

دنیاله مناسبات ایران با کشورهای همسایه (بیش از اسلام)
۴- تاریخ هخامنشی • تالیف ا. مستند • ترجمه دکتر محمد مقدم

۲- سایر منابع (منابع فرعی)

- ۱- جنگهای ایران و روم تالیف پروکوپیوس، ترجمه رضا مشایخی
 - ۲- تاریخ هرودوت • ترجمه هادی هدایتی
- می‌توان فهرست دقیقی از منابع ذکر کرد زیرا در دوره دکتری منبع شناسی هر درس مبحثی جداگانه و مهم است و منابع ماخذ هر درس گاه از صدا اثر تجاوز می‌کند.

نام درس : زبان و ستاشی

۱- منابع اصلی درس (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

- ۱- گانها
- ۲- یشتها
- ۳- یسنا
- ۴- وندیداد



۲- سایر منابع (منابع فرعی)

جزوه استاد و متنهای متعددی که در دست است

نام درس : تحولات سیاسی ، اداری و اقتصادی ایران بعد از اسلام

۱- منابع اصلی درس (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

تمام منابع اصلی تاریخ ایران بعد از اسلام از جمله طبری : ابن اثیر ، مسعودی یعقوبی
روضه المصفا ، حبیب السیر

دنباله تحولات سیاسی، اداری و اقتصادی ایران بعد از اسلام

سایر منابع به آن تفصیل که در مقدمه کتاب تاریخ ایران بعد از اسلام دکتر زرین کوب یاد شده است.

۲- سایر منابع (منابع فرعی)

کتاب ادبی و تذکره‌ها و منابع باستان‌شناسی و امثال آن

نام درس : تاریخ اجتماعی ایران بعد از اسلام

۱- منابع اصلی درس (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

۱- تاریخ طبری محمد بن جریر طبری

۲- تاریخ الکامل ابن اثیر

۳- مروج الذهب و معادن الجواهر مسعودی

۴- تاریخ بیهقی - بیهقی

۵- تاریخ جهانگشای : جوینی

۶- جامع التواریخ : خواجه رشیدالدین فضل‌الله

۷- عالم‌آرای عباسی : اسکندر بیک

۲- سایر منابع (منابع فرعی)

۱- جهانگشای نادری - میزاهدی خان

۲- احسن التواریخ - روملو

۳- گیتی‌گشای زندیه - نامی

۴- زینت التواریخ - ابن‌علیرضا

۵- ناسخ التواریخ - سپهر



نام درس : ملل و نحل و تاثیر آنها در تحولات اجتماعی

۱- منابع اصلی درس (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

۱- الملل و النحل

۲- الفرق بین الفرق



۲- سایر منابع (منابع فرعی)

۱- تاریخ علوم عقلی در اسلام دکتر صفا

۲- تاریخ ادبیات ایران ۶ جلد دکتر صفا

۳- خاندان نوبختی - عباس اقبال

نام درس : روابط خارجی ایران از اسلام تا صفویه

۱- منابع اصلی درس (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

۱- تاریخ جهانگشای • تالیف عطا ملک جوینی به تصحیح قزوینی در سه جلد

۲- جامع التواریخ تالیف رشید الدین فضل الله همدانی به تصحیح بهمن کریمی در دو جلد

۳- تاریخ و صاف تالیف و صاف الحضرة

۴- حبیب السیر • تالیف میرخواند - چاپ انتشارات خیام

۲- سایر منابع (منابع فرعی)

۱- امپراطوری صفویان تالیف گروه ترجمه عبدالحسین میکده

۲- تاریخ فتوحات مغولان تالیف ساندرز • ترجمه ابوالقاسم حالت

۳- سفیران پاپ به دربار خاندان مغول • تالیف وراکه ویلسن • ترجمه مسعود درجب نیا

نام درس - روابط خارجی ایران از صفویه تا عصر حاضر

۱- منابع اصلی درس (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

۱- مناسبات سیاسی ایران با خارج در عصر صفوی نصرالله فلسفی

۲- روابط ایران با خارج از صفوی تا عصر حاضر- عبدالرضا هوشنگ مهدوی

۳- تاریخ روابط سیاسی ایران و انگلیس در قرن ۱۹ میلادی (هشت جلد) محمود محمود

۲- سایر منابع (منابع فرعی)

۱- تاریخ سیاسی و اجتماعی ایران از تیمورتا پایان صفویان (۲ جلد) دکتر ابوالقاسم طاهری

۲- تاریخ اجتماعی ایران در دوره افشاریه، دکتر شعبانی

۳- روش و انگلیس در ایران، ترجمه دکتر منوچهر امیری

۴- ایران و جهان دکتر نوائی



نام درس : هنرها و صنایع ایران بعد از اسلام

۱- منابع اصلی درس (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

۱- تاریخ هنر ایران، پوپ

۲- تاریخ صنایع اسلامی کریستین پرایس

۳- تاریخ صنایع ایران - زاره

۲- سایر منابع (منابع فرعی)

۱- موزه‌های مختلف

۲- آثار تاریخی به شماره در مراکز مختلف

نام درس : بررسی و تحلیل اسناد و مدارک آرشیوی و کتابخانه‌ای

۱- منابع اصلی درس (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

۱- کتابخانه‌های عمومی و دولتی

۲- مراکز اسناد

۳- آرشیوهای وزارتخانه‌ها و سازمانهای مهم

۴- کتابخانه‌ها و مراکز اسناد خصوصی و خانوادگی

۲- سایر منابع (منابع فرعی)

۱- مجموعه‌های اسناد و مدارک - آرشیو وزارتخانه - سازمانها و مراکز دولتی و ملی

۲- کتب مختلفی که به وسیله محققان و استادان داخلی و خارجی چاپ شده است.

نام درس : تاریخ معاصر ایران از آغاز قاجاران تا کنون

۱- منابع اصلی درس (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

مذاکرات مجلس ، روزنامه مجلس ، اسناد و مدارک سازمان اسناد

اسناد ملی ایران، اسناد و مدارک بنیاد مستضعفان ، روزنامه‌ها و سالنامه‌ها و کتابهای مانند

بهار تاریخ احزاب سیاسی (دو جلد) ، لسان الملک ، ناسخ التواریخ دوره قاجار

مورخ الدوله سپهر ایران در جنگ بزرگ ، کتاب آبی (دو جلد) ، عبدالهادی حائری ، نخستین

رئیس‌جمهور و بیبهای اندیشه گران ایران یادآور پیرو تمردن بورژوازی غرب

نام درس : جزیره العرب قبل اسلام

۱- منابع اصلی درس : (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

کلیه اسناد و مدارک دست اول و کتابهای اختصاصی مربوط به دوره جاهلی منابع این

درس خواهند بود . المفضل فی تاریخ العرب دکتر جواد علی (۱۰ جلد) ، العرب قبل از اسلام





دنیاله درس جزیره العرب قبل از اسلام

جزجی زیدان (جلد ۴) بلوغ العرب آلوسی (جلد ۳) نمونه‌ای از این منابع هستند از آنجا که کتب انساب و اشعار نیز حاوی اطلاعات فراوانی درباره دوره جاهلیت هستند. باید از آنها نیز به عنوان منابع اصلی یاد کرد. به عنوان می‌توان از *جمهره النسب* ابن کلی و ابن حزم یاد کرد. معلقات سیع و کتاب الاصلاء ابن کلی و الاغانی ابوالفرج اصفهانی نیز از جمله عهده‌ترین منابع محسوب می‌شوند. دسته دیگری از منابع را میتوان منابع باستانی مانند کتیبه‌ها، آثار معماری نام برد غیر از مجموعه منابع عربی فوق باید از تورات و تلمود نیز به عنوان دو منبع مهم در شناخت عربستان قبل از اسلام نام برد.

نام درس : تاریخ صدر اسلام (از بعثت تا سال ۴۰ هجری)

۱- منابع اصلی درس : (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

منابع مورد استفاده در این درس ، قدیمیترین کتب سیره‌غازی و فتوح و طبقات و بخش های صدر اسلام در تواریخ اسلامی خواهند بود . به عنوان نمونه می‌توان از سیره ابن هشام سیره حلبیه ، مفاری و اقتدی ، طبقات ابن سعد و تاریخ طبری یعقوبی و مسعودی نام برد در اس این منابع قرآن و نهج البلاغه ، دو متن اصلی خواهند بود که به دلیل در برداشتن اطلاعات فراوان و یقینی درباره تاریخ صدر اسلام ، همواره باید مورد استفاده قرار گیرند .

نام درس : فرهنگ و تمدن اسلامی

۱- منابع اصلی درس : (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

علاوه بر کلیه اسناد و مدارک مکتوب تمامی آثار مادی نظیر بناها و ساختمانهای مختلفه که تجسم جلوه بخشهایی از تمدن اسلامی هستند و نیز کلیه کتیبه‌ها ، سکه‌ها ، آثار هنری دیگر در شمار منابع این درس محسوب می‌شوند . همچنین در بخش شناخت ملل و نحل اسلامی

دنیاله درس فرهنگ و تمدن اسلامی

باید عمده ترین منابع نظیر، مقالات الاسلامیین اشعری، المقالات والفرق اشعری اصول-
الدین بغدادی^{التعمید} جاققلانی و دیگر منابع نظیر این منابع مورد استفاده قرار گیرند.

نام درس : دوره اموی و عباسی

۱- منابع اصلی درس : (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

کلیه منابع تاریخ اختصاصی و عمومی اسلام ، در شمار منابع این درس محسوب -
می شوند . گذشته از منابع سیاسی مذکور ، منابع اختصاصی مربوط به مسائل مالی و اقتصادی
و دستگاه اداری تشکیلات وزارت و خیره در شمار منابع این درس محسوب می شوند . -
عنوان نمونه می توان منابع زیر را معرفی کرد .

- ۱- تاریخ یعقوبی ۲- مروج الذهب مسعودی ، ۳- تاریخ الخلفاء سیوطی ۴- تاریخ طبری
- ۵- الكامل فی التاریخ ابن اثیر ۶- الكامل مبرد ۷- المعارف و الامامة والسیاسة ریویزی،
- ۸- اخبار الطوال ۹- تاریخ فخری ، ۱۰- الوزراء والکتاب جهشتاری ، خراج ابویوسف
و دهها منبع دست اول دیگر



نام درس : اسلام در شبه قاره هند و آسیای مرکزی

۱- منابع اصلی درس : (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

غیر از منابع فتوح که در صدر اسلام تالیف شده اند ، نظیر فتوح البلدان بلادری و
بخشهایی از تاریخ طبری و کتابهایی که اختصاصاً " درباره عنوان درس مورد بحث تالیف
شده اند . منابع این درس خواهند بود .

نام درس : تاریخ تشیع

۱- منابع اصلی درس : (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

مقاتل لطایبین بوافراج صفهانی، الهوفسی بن طاووس، اعیان الشیعه، الامین، الفارابی
ثقفی کوفی، تشیع در مسیر تاریخ، سید حسین محمد جعفری، تحف العقول: حسن بن علی بن حسین
بن الشعیبه الحرانی الشیعه فی القرآن صادق، امین الشیرازی، زندگی علی بن الحسین سید جعفر
شہیدی النزاع والتخاصم فی مابین بنی امیہ و بنی ہاشم مقریزی
جلوہ تاریخ در نہج البلاغہ (بخش تاریخی بشرح نہج البلاغہ ابن ابی الحدید) ترجمہ محمود
مہدی دامغانی
فرق الشیعه حسن بن موسیٰ نوبختی طہ حسین، علی و پتوہ، مقتل ابو مخنف و خوارزمی کتب
رجالی نظیر رجال نجاشی، کشی، طولی



نام درس : تاریخ عثمانی

۱- منابع اصلی درس : (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

۱- لاموش ، تاریخ ترکیه ، ترجمه سعید نفیسی

۲- تاریخ امپراطوری عثمانی (چند جلد) پورکشتال

3- Gibb Bowen, Islam and the west.

۴- تاریخ عثمانی به زبان فرانسه تالیف بابینگر

5- N. Derkes. The Development of secularism, in Turkey

6- S. Shaw . The Othoman Empire

۷- تاریخ ترکیه تالیف یلماز اوزتونه (۱۹۶۳) به زبان ترکی



نام درس : تاریخ اسلام در شمال آفریقا و اندلس

۱- منابع اصلی درس : (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

کلیه کتابهای دست اول تاریخ عمومی اسلام نظیر طبری ، الکامل ، العبر ، ابن خلدون

النجوم الزهراء فی ملوک المصروالقااهرة ، الحفظ مقریزی تاریخ ابن کثیر و منابع مستقیم

و اصلی تاریخ آفریقا و اندلس منابع این درس هستند .

نام درس : شناخت و نقد منابع تاریخ اسلام (با تکیه بر شعب علم تاریخ کتابشناسی تاریخ

اسلامی تحقیقات جدید و علوم کمکی شامل درایه ، رجال و انساب)

۱- منابع اصلی درس : (نام کتاب و مولف یا مترجم آن)

تمام منابع مخطوط و مطبوع در تاریخ اسلام و شعب علم تاریخ و علوم کمکی مورد

عنایت است و بر حسب وسع و وقت و شخص استاد و بنا بر اصل الاولی فا لا ولی در جلسات

درس مطرح و بحث خواهند شد کتابهای تاریخنگاری در اسلام نظیر علم تاریخ در اسلام

دنباله درس شناخت و نقد منابع تاریخ اسلام

تالیف روزنتال تاریخنگاری در اسلام ۰ ۱۰ گیب ۰ تاریخ نگاری در ایران ، تالیف لمیتون
مقدمه‌ای بر تاریخ اسلام در قرون وسطی، کلود کاهن مدخل شرق اسلامی تالیف مواژه ، -
منابع مهمی در این زمینه هستند ۰ مقدمه: تاریخ ایران (بخش نقد منابع) تالیف دکتر زرین
کوب نیز در زمینه نقد منابع نوشته‌ای مهم است ۰

